

DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-3-4-6>
УДК 341.018-043.2:335.48 (470:477)

Гаврилюк Оксана Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6845-7144>

МІЖНАРОДНА САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ВІДПОВІДЬ НА АГРЕСІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЩОДО УКРАЇНИ

Статтю присвячено моніторингу динаміки та особливостей розвитку міжнародної санкційної політики. Наголошено на динамічному зростанні кількості санкцій та зміні їх характеру під впливом нарощування геополітичного суперництва і боротьби за економічне лідерство. Встановлено, що лідерами-ініціаторами запровадження санкцій є США та Європейський Союз. Спеціальні персональні санкції поряд із секторальними обмеженнями щодо російської федерації як відповідь на її військове вторгнення в Україну, стали одними з найбільш масштабних міжнародно-правових заходів, що застосовувалися з часів Другої світової війни. Проте, попри глобальний негативний економічний ефект на росію, їх недостатньо, тому подальша системна боротьба з агресором на санкційному фронті повинна сприяти суттєвому скороченню економічних ресурсів, які росія використовує для підтримки війни в Україні.

Ключові слова: санкції, санкційні заходи, економічні санкції, міжнародна санкційна політика, санкційний тиск.

Oksana Gavryliuk

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economics,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

INTERNATIONAL SANCTIONS POLICY AS A RESPONSE TO THE AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION AGAINST UKRAINE

The article is devoted to monitoring the dynamics and features of the development of international sanctions policy. We have emphasized that there was a dynamic growth in the number of sanctions and the change in their nature under the influence of increasing geopolitical competition and the struggle for economic leadership. There were 1325 episodes of sanctions in the world during the period 1950–2022, and 411 episodes or about 4600 bilateral and multilateral restrictions were known at the end of 2022. In 2021, an increase in the number of sanctions by 29.4% was recorded compared to 2020, and this was the largest annual increase in the last two decades. Also, we have recorded significant changes in the structure and nature of sanctions. The share of financial sanctions, starting from the 1950s, has doubled and is about 34% of their number; the share of restrictions on tourism and travel increased from 16% in the 1950s to 22% in 2022. We have established that the leading initiators of the introduction of sanctions are the United States and the European Union. Although the United States is the leading initiator, the application of sanctions is one of the important directions of the European Union's foreign policy: as of April 2024, there were 36 EU restriction regimes in force by country and functional topic, 3723 individuals and 1027 legal entities were under EU sanctions. Among the "targets" of sanctions events in the global context, such countries as the Russian Federation, Iran, Syria, North Korea, Belarus, Venezuela and Myanmar "lead". Since the beginning of Russia's full-scale war against Ukraine, a powerful sanctions coalition has been created, which includes about 50 countries, primarily the most developed countries in the world. As a result, from February 24, 2022 to April 22, 2024, 18472 restrictions were imposed on it by key initiating countries. The vast majority of sanctions applied to the Russian Federation concerned personal restrictions on individuals, accounting for 66% of all restrictions, and more than a third of restrictions (32%) concerned restrictions on organizations and companies. Although sanctions work, they remain an underused tool in the overall strategy of deterring Russia and ending the war in Ukraine. Therefore, the sanctions coalition should strengthen control over compliance with existing sanctions and introduce new, effective sanctions. The key objectives of the sanctions policy of Ukraine and partner countries towards Russia are: strengthening financial sanctions and restrictions on access to technology; introducing additional personal sanctions, sanctions against Russian exports; import duties on the rest of Russian exports, additional sanctions against Russian companies; expansion of secondary sanctions; strengthening of control over compliance with existing sanctions; preventing circumvention of sanctions; withdrawal of Western businesses from the Russian market.

Keywords: sanctions, sanction measures, economic sanctions, international sanctions policy, sanction pressure.

Постановка проблеми. Глобалізація, посилюючи взаємозв'язок і взаємозалежність держав, одночасно загострює необхідність відстоювання національних інтересів за допомогою різноманітних інструментів та методів, серед яких чільне місце посідають санкції. Вони спричиняють зміни у торгівлі, фінансовій системі та соціальній сфері в країні, яка перебуває під санкціями, економіці країни-ініціатора та інших держав. Число санкцій, які запроваджуються, останніми десятиліттями стрімко зростає. При цьому активно розвивається інструментарій та ускладнюються механізми санкційного впливу як важливого елементу міжнародної економічної політики – від всеосяжних торговельних ембарго до сучасних таргетованих фінансових рестрикцій; від переважно неекономічних персональних заходів як то заборона на в'їзд чи заморожування рахунків, до секторальних санкцій, які підривають економіку певної країни. Це посилює інтерес дослідників до цього явища, його ефективності та наслідків, враховуючи невиправдану військову агресію росії проти України, задля послаблення економічного потенціалу держави-агресорки, заподіяння її політичній еліті вагомих економічних та політичних втрат та зниження здатності росії фінансувати війну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багатьма вітчизняними дослідниками, серед яких Саприкін Д.В., Бохан А.В. [5], Кукарцев О. [17], Седляр Ю.О. [6], Фліссак К. [8], Шнирков О.І. [7], вироблено концептуальні й методологічні підходи до вивчення причин, умов та чинників, які визначають успішність санкційної політики, охарактеризовано індивідуальні кейси застосування санкційного тиску. Разом з цим, існує потреба у подальшому дослідженні факторів та умов ефективності санкцій, передусім задля посилення санкційного тиску на російську федерацію як одного з факторів перемоги України у визвольній війні за незалежність та свободу.

Мета статті. Метою статті є дослідження розвитку міжнародної санкційної політики та обґрунтування напрямів посилення санкційного тиску на російську федерацію як відповідь на її агресію проти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політику санкцій (лат. “sanction” – не порушна постанова) було започатковано у стародавній Греції, коли Афіни у 432 р. до н.е. наклали ембарго на торгівлю із сусідньою Мегарою і позбавили мегарян права проживати на підконтрольних землях, цей факт вважається багатьма дослідниками однією з причин Пелопонеської війни [9; 12]. У науковій літературі одне з перших визначень санкцій сформульовано Й. Галтунгом, який розглядає міжнародні санкції як дії, ініційовані одним або декількома міжнародними гравцями (ініціаторами, the “senders”) щодо одного чи декількох інших гравців («отримувачів», the “receivers”). При цьому такі дії ставлять за мету позбавити одержувачів частини доходу та/або змусити їх підкорятися певним нормам, які є вагомими з погляду країн-ініціаторів [11]. У Законі України «Про санкції» зазначена категорія визначається як

«... спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, які застосовуються з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави» [4].

Динамічне зростання кількості санкцій у сучасній економіці обумовлюється наростанням геополітичного суперництва і боротьби за лідерство на світових ринках. За оцінками проєкту GSDB Database, за період 1950–2022 років у світі налічувалося 1325 епізодів санкцій [14]. Під епізодом розуміються санкції стосовно однієї країни, введені в обмежений період часу (найчастіше – 1 рік) в односторонньому чи багатосторонньому порядку. На кінець 2022 р. було відомо про 411 епізоди або близько 4600 дво- та багатосторонніх обмежень. Загалом, кількість активних санкцій збільшилася більше, ніж у десять разів порівняно з 50-ми роками ХХ ст. І поки відносно невелика кількість країн ініціює санкції («основні ініціатори»), з'являються контрсанкції або будь-яка інша форма відповіді з наслідками практично для кожної держави.

Хоча число санкцій з року в рік зростало, особливо суттєво їх кількість збільшилася, починаючи з 2019 року. За період 2019–2022 років було введено 217 нових санкцій, при цьому 53% з них ініціювали Сполучені Штати [14]. У цей період значне число санкцій запровадила і Великобританія, переважно через Brexit. При цьому, у 2020 році, на тлі карантину COVID-19 у світі, кількість активних санкцій зросла на 11,9% порівняно з 2019 р. [14]. У 2021 р. фіксувалося зростання кількості санкцій на 29,4% порівняно з 2020 роком і це було найбільшим щорічним зростанням за останні два десятиліття.

Історично санкції запроваджувалися з метою обмеження зовнішньої торгівлі. Однак з часом їх структура та характер змінилися. Зростання міжнародних фінансових потоків і збільшення можливості їх моніторингу привели до розширення спектра міжнародних санкцій, які стосувалися руху капіталу, грошей, скорочення або припинення надання іноземної допомоги тощо. Тому з початку 1980-х років неухильно зростає число застосовуваних фінансових санкцій: частка санкційних обмежень фінансової сфери, починаючи з 1950-х зросла вдвічі і в даний час складає близько 34% від усього їх числа.

Упродовж останнього десятиліття фіксується і стрімке збільшення кількості активних торговельних санкцій, що обумовлюється дією таких факторів як анексія Криму росією, збільшення числа так званих «розумних» торговельних санкцій (тобто заборон на торгівлю з елітою та її афілійованим бізнесом; популярність цих заходів значно зросла з 2019 р.) та початок у 2022 р. російсько-української війни, що спричинило як комплексні, так і цілеспрямовані (накладені на еліту та її бізнес) торговельні санкції проти росії та білорусі.

Ще одним типом санкцій, який демонстрував суттєве зростання, є обмеження на подорожі (міжнародні поїздки фізичних осіб), частка обмежень на туризм та подорожі зросла з 16% у 1950-і роки до 22% у 2022 р. [14]. Бізнес-поїздки мають значний вплив на поширення знань та розвиток окремих галузей, тому ефект від їх обмеження може бути порівняний із впливом санкційного скорочення зовнішньої торгівлі, прямих іноземних інвестицій та міграції, а в деяких випадках – навіть бути більшим, оскільки сектор бізнес-подорожей має великі мультиплікативні ефекти для інших галузей економіки, а в країнах, що розвиваються, часто є одним з найбільш потужних та динамічно зростаючих.

Лідерами-ініціаторами запровадження санкцій є США та Європейський Союз. Хоча США виступають провідним ініціатором, застосування санкцій є одним з важливих напрямків зовнішньої політики Європейського Союзу і країни-члени ЄС демонструють єдність у цьому ключовому питанні міжнародних відносин. Крім цього, ЄС дотримується всіх санкцій, які запроваджуються резолюціями Ради Безпеки ООН, а також забезпечує їх дотримання з боку країн-членів ЄС. Окрім цього, Європейський Союз має право доповнити санкції Ради Безпеки своїми обмежувальними заходами. Щодо відповідальності за порушення санкцій ЄС, вона покладається на національні уряди 27 країн-членів, проте ступінь відповідальності може досить відрізнятися внаслідок відмінностей у законодавстві країн-членів ЄС. Станом на квітень 2024 р. діяло 36 режимів обмежень ЄС у розрізі країн та функціональних тем (рис. 1), під санкціями ЄС перебувало 3723 фізичних особи та 1027 юридичних особи [10]. Переважна більшість підсанкційних фізичних осіб, які потрапили під фінансові санкції або заборони на поїздки станом на квітень 2024 р. – росіяни (744 особи або 15,4% від загального числа фізичних осіб), іранці (205 осіб або 4,3%), білоруси (197 осіб або 4,1%), афганці (133 особи або 1,8% від загальної чисельності) та жителі Північної Кореї (74 особи або 1,54% відповідно).

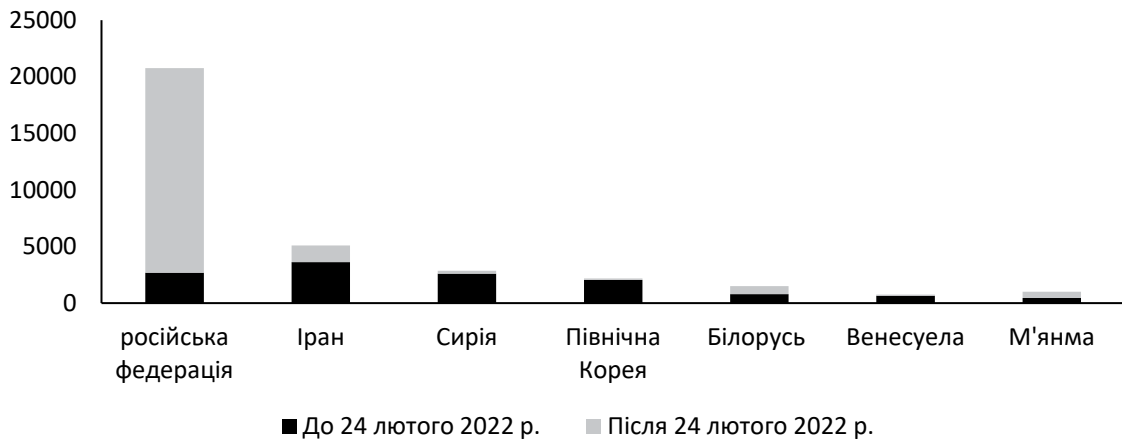
Рис. 1. Країни та регіони, охоплені санкціями Європейського Союзу станом на 20 квітня 2024 року
Джерело: складено за даними *European Sanctions Map* [10]

Серед «мішеней» санкційних подій у глобальному зрізі «лідують» такі країни як російська федерація, Іран, Сирія, Північна Корея, білорусь, Венесуела та М'янма (рис. 2). Після 24 лютого 2022 р. кількість накладених на російську федерацію санкцій становила 18069, в той час як до 24 лютого – 2695; до Ісламської Республіки Ірану – 1479 та 3616 санкцій відповідно; до Сирійської Арабської Республіки – 257 та 2598; до Північної Кореї – 127 та 2057 відповідно. Після початку російського вторгнення в Україну значно збільшилась кількість санкцій, застосованих до білорусі – 711, в той час як до 24 лютого 2022 р. їх налічувалося 788 [10].

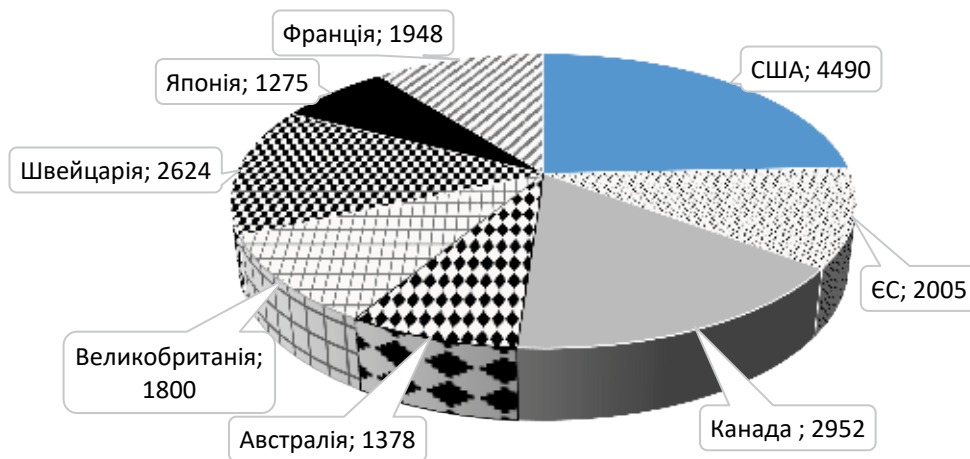
З початку повномасштабної війни росії проти України запровадження санкцій проти країни-агресора стало одним з найважливіших напрямів боротьби світової спільноти поряд з прискоренням постачання українським військам озброєння та надання міжнародного фінансування. Як наслідок, з тридцятих років ХХ століття жодна економіка, подібна за масштабами до російської, не зазнавала такого широкого спектру обмежень, як ті, що були введені у відповідь на вторгнення в Україну (рис. 3).

За даними The Castellum.AI [13], яка надає консолідовані дані щодо санкцій до російської федерації, від 24 лютого 2022 р. до 22 квітня 2024 р. ключовими-країнами ініціаторами на неї було накладено 18472 обмежень. Загалом же, починаючи з 2014 р., кількість санкційних обмежень щодо російської федерації з боку США, ЄС, Японії, Канади, Австралії склала 21167 (рис. 4). Тобто, більшість санкцій (87,3%) було запроваджено після військового вторгнення в Україну.

Варто відзначити, що російська федерація є 11-ою за величиною економікою світу, її значення як провідного експортера сировинних товарів серед країн з ринками, що формуються, надає їй структурно доволі значиме становище у світовій економіці. Зокрема, серед країн з розвинутою економікою лише США, Канада та Австралія займають схоже місце на світових ринках енергетики, сільського господарства та металів. Еконо-

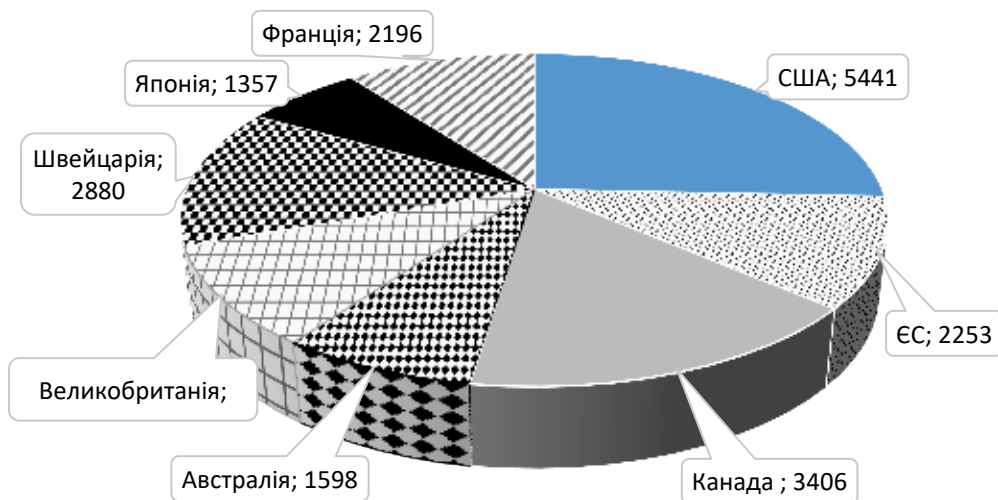

Рис. 2. Країни, які «лідують» за кількістю накладених до них санкцій станом на 22 квітня 2024 року
Джерело: складено за даними Castellum.AI data [13]

Рис. 3. Країни, які ініціювали найбільше санкцій щодо російської федерації з 24 лютого 2022 р. станом на квітень 2024 року

Джерело: складено автором за даними Castellum.AI data [13]

Рис. 4. Кількість санкцій щодо російської федерації у розріз ТОП-країн ініціаторів з 2014 р. станом на квітень 2024 року

Джерело: складено автором за [13]

міка росії достатньо відкрита, співвідношення обсягу торгівлі до ВВП у ній становить 46%, згідно з даними Світового банку. У 2020 р. серед семи найбільших країн з ринками, що формуються, тільки у Мексики та Туреччини цей показник був вищим (78 і 61%). За оцінкою МВФ, на кінець 2023 р. частка росії у світовому випуску товарів і послуг за паритетом купівельної спроможності становила 2,94% [1]. В результаті, сьогоднішні санкції набули глобального економічного ефекту, який перевершує все, що фіксувалося раніше.

На рисунку 5 відображено розподіл санкцій за їх типом. Очевидно, що спеціальні персональні санкції поряд із секторальними обмеженнями є ключовими методами боротьби з країною-агресоркою поза військовими діями. Так, на 22 квітня 2024 р. переважна більшість санкцій, застосованих до російської феде-

рації, стосувалась персональних обмежень фізичних осіб, на них сукупно припадало 66% усіх обмежень і понад третина обмежень (32%) стосувалась обмежень організацій та компаній.

Згідно дослідження R&D центру YouControl [3], серед юрисдикцій, які є лідерами-ініціаторами із запровадження санкцій на токсичних осіб, які сприяли російській агресії, станом на 20 листопада 2023 р., був Європейський Союз, яким було накладено санкції на 1087 осіб, що становить 28,5% загальної чисельності осіб, які одночасно перебували під санкціями Ради національної Безпеки і оборони України і хоча б однієї іншої міжнародної юрисдикції (рис. 6).

На другому місці за ініціативністю в упровадженні персональних санкцій проти росіян знаходяться Сполучені Штати Америки, вони першими

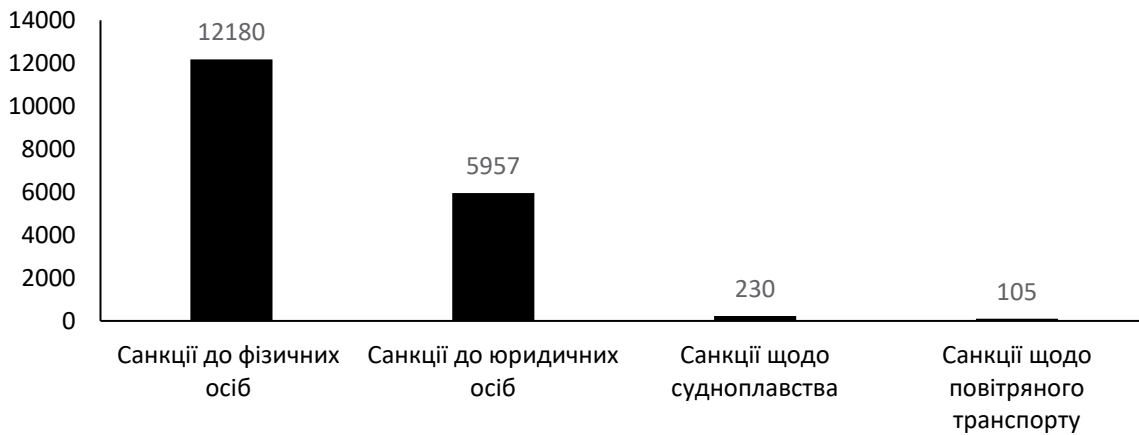

Рис. 5. Розподіл санкцій щодо російської федерації за типом

Джерело: складено автором за [13]

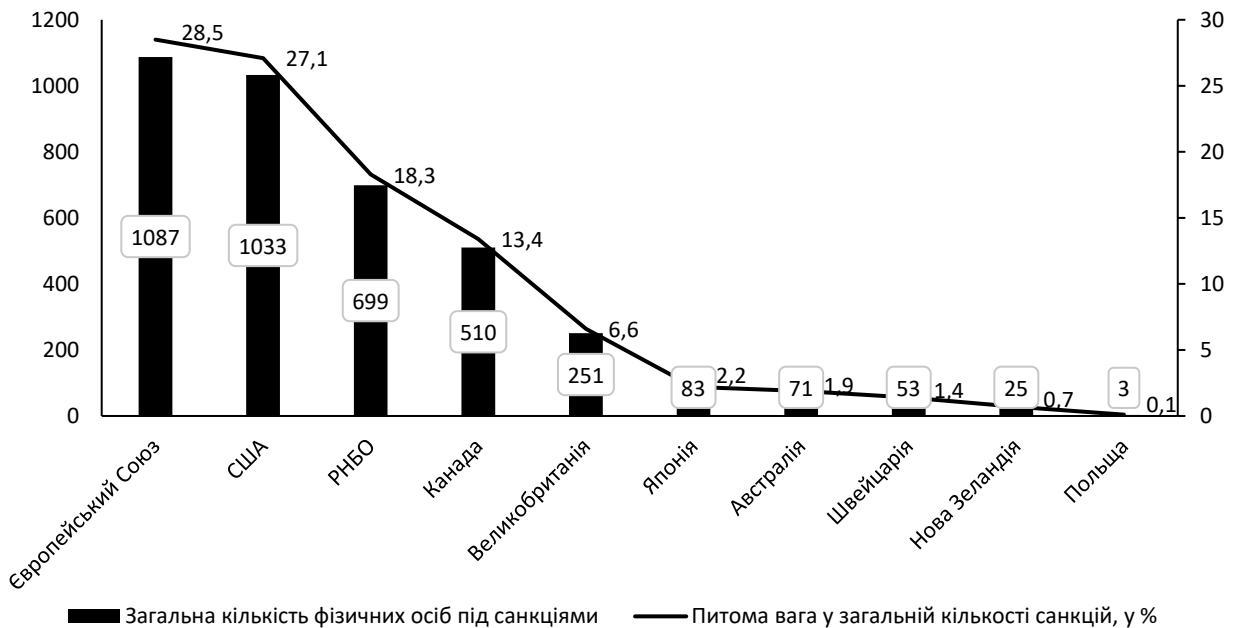

Рис. 6. Юрисдикції, які найчастіше запроваджують санкції проти російської федерації першими, станом на листопад 2023 року

Джерело: складено автором за [3]

ініціювали 1033 санкції (або 27,1% від їх загальної чисельності).

Третю позицію посідає Рада національної Безпеки і оборони України, якою було ініційовано 699 персональних санкцій [3]. У дослідженні зазначається, що Україна першою ініціювала лише 18,3% персональних санкцій в межах «міжнародно-визнаної» вибірки з 815 токсичних осіб з точки зору дат їх запровадження.

Стосовно інтенсивності введення санкцій, у дослідженні відзначається [3], що проти найбільш одіозних представників російської федерації вони накладались, починаючи з анексії Криму та захоплення частини території міст у Луганській й Донецькій областях у 2014 році, проте спочатку кількість накладених обмежень була достатньо невеликою (на рівні 200–800 від усіх ініціаторів, тому санкційний тиск не виконав профілактичної ролі у запобіганні повномасштабному вторгненню. І хоча у 2021 р. санкційна активність РНБО значно зросла (до 2,5 тис. осіб), це не знайшло відображення у пропорційному збільшенні санкцій міжнародних партнерів України, якими було введено у цьому році лише 174 санкції. Вже у 2022 р. було зафіксовано максимальний рівень санкційного тиску на російську федерацію, а також білорусь з боку ключових країн-ініціаторів санкцій (ЄС, Великобританії, США, Канади, Японії, Швейцарії, Австралії, Нової Зеландії і Польщі) – понад 15 тис. санкцій. Натомість, у першій половині 2023 р. кількість міжнародних санкцій суттєво знизилась – до 3,9 тис., досить багато санкцій дублюються по країнах. В цей же час, зараз санкції РНБО запроваджено щодо значно більшої кількості осіб (11098 фізичних та юридичних осіб), проте міжнародна спільнота не відреагувала на це відповідними діями.

Сполучені Штати Америки є ключовим партнером України у протидії агресії росії, а вагома частина підтримки США забезпечується потужною санкційною політикою, спрямованою на унеможливлення відновлення військово-промислового комплексу росії до його повної потужності та зниження економічних можливостей економіки. Крім того, уряд США через індивідуальні санкції безпосередньо впливає на істеблішмент росії, а також обмежує його економічний та політичний вплив. Санкційний режим США – це конгломерат рішень, які профільними комітетами обох палат Конгресу (з питань торгівлі, зовнішньоекономічних зв'язків, комітетів з питань безпеки), Міністерства фінансів (зокрема, Бюро фіскального сервісу), Міністерства торгівлі, Міністерства юстиції та Державним департаментом (передусім, коли мова йде про політичні санкції та роз'яснення особливостей застосування санкцій на міжнародній арені). Загалом, «з лютого 2022 р. Сполучені Штати Америки опублікували приблизно 1500 нових та 750 змінених санкційних списків. 75% із цих санкцій спрямовані на окремих фізичних осіб

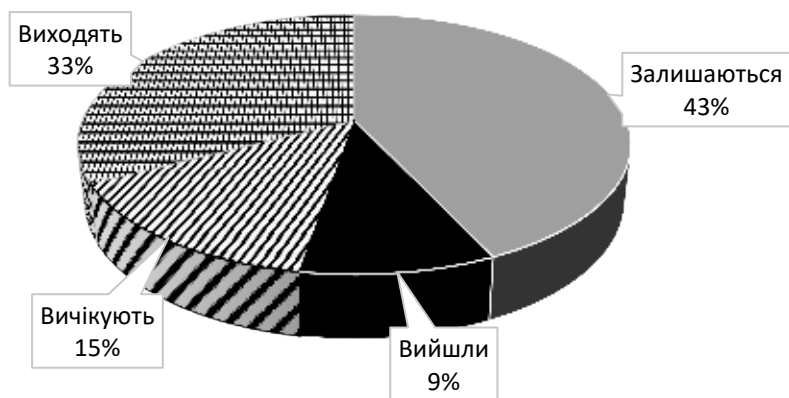
(понад 10 тисяч), 25% накладено проти компаній та установ (понад 1500). Крім того, було впроваджено окремі санкції проти 158 російських суден та 22 літаків, і наразі США є абсолютними лідерами у запровадженні санкцій такого типу» [2].

Санкції мають суттєвий негативний вплив на макроекономічну стабільність росії. Обмеження енергетичного експорту обумовило скорочення товарного експорту у 2023 р. на 28% порівняно з 2022 р., привело до зменшення торговельного балансу на 62%, а також профіциту поточного рахунку – на 79%. В результаті, було зафіксовано різке знецінення рубля, тому ряд росії був змушений вжити жорсткі заходи задля боротьби з інфляцією та стабілізації обмінного курсу та боротьби, а політичний простір влади також було значно обмежено санкціями.

По-друге, відбувся перехід російської федерації до економіки воєнного часу. Тому, якщо фіскальний стимул 100 млрд. дол. США від запланованих військових витрат у 2024 р. і може сприяти зростанню ВВП на 2,5%, це рішення є суто короткостроковим. Як тільки цей стимул буде припинено, економічний потенціал росії за умови обмеженого ринку праці (як результату масових людських втрат, а також еміграції кваліфікованих працівників), значної нестачі інвестиційних ресурсів (як результату ізоляції країни від фінансових ринків) буде ще більше послабленим.

З початку вторгнення росії в Україну KSE Institute було запущено аналітичний проєкт під назвою SelfSanctions («Самосанкції») з метою збору даних щодо іноземних компаній, які працюють на російському ринку або ж обмежують/припиняють на ньому свою діяльність. База Київської школи економіки є найбільш вичерпною і частково базується на інформації Yale's School of Management (дослідження Університету Сент-Галлена), сайтів leave-russia.org, pravda.com.ua, squeezingputin.com та інших відкритих джерел. У 61 випуску регулярного дайджесту щодо впливу виходу іноземних компаній на російську економіку [16], експертами KSE було ідентифіковано 3704 компанії, організацій та їх брендів із 99-ти держав та 58 галузей та їх позицію стосовно роботи на ринку рф станом на 4 лютого 2024 р. Було виявлено, що на російському ринку станом на 4 лютого 2024 р. залишаються працювати 1594 компанії, в той час як повністю вийшли – 356 компаній, вичікують – 544 компанії і виходять понад 1000 (1210) господарюючих суб'єктів (рис. 7). При цьому, з 1210 компаній, які виходять з російського ринку, 610 – залишають ринок, а інші – призупинили діяльність.

Поряд з цим, згідно звіту міжнародної коаліції громадянського суспільства B4Ukraine, сума податків, які усі іноземні компанії, працюючі у росії, сплатили у 2022–2023 рр., оцінюються до 20 млрд. дол. США щорічно [15]. При цьому, американські, німецькі та швейцарські компанії сплатили

Рис. 7. Кількість іноземних груп компаній, які працювали/працюють на території російської федерації станом на 4 лютого 2024 року

Джерело: складено автором за [16]

у 2022 р. у росії найбільше податку на прибуток – 751, 430 та 281 млн. дол. США відповідно. Це доволі неприємна реальність, тому що США та Німеччина, передусім, є найбільшими донорами України, які сукупно надали близько 100,0 млрд. дол. США фінансової, гуманітарної та військової допомоги Україні з моменту вторгнення. Присутність цих компаній у рф значно підриває економічну та військову допомогу, дипломатичну та моральну підтримку, яку уряди США та Німеччини надають нашій країні. Також бізнеси, які продовжують функціонувати в росії, своїми податками фактично спонсорують російську агресію в Україні. Міжнародні компанії повинні продовжувати виходити з росії, тому що це питання і етики, і їх власної вигоди. Більшість компаній, які вийшли з російського ринку першими, компенсували його втрачену частку підвищенням цін на акції та збільшенням ринкової капіталізації.

Отже, санкції, запроваджені проти російської федерації, є одними з найбільш масштабних міжнародно-правових заходів, які застосовувалися з часів Другої світової війни. Для цього було створено потужну санкційну коаліцію, до складу якої ввійшло близько 50 країн, передусім найбільш розвинених держав світу. Станом на квітень 2024 р., лише США запровадили санкції до більше, ніж 2600 російських компаній, ЄС – санкції до більше, ніж 3700 компаній. Вони стосуються багатьох транспортних компаній, провідних банків та оборонних підприємств. В той же час, сьогодні санкції, запроваджені Заходом, мають більше «точковий», а не всеосяжний характер; це дозволяє звести до мінімуму їх ймовірні потенційні негативні наслідки як для третіх країн, так і загального добробуту росіян. При цьому, хоча санкції і працюють, вони залишаються недостатньо використаним інструментом у загальній стратегії стримування росії та припинення війни в Україні. Тому санкційна коаліція має посилити контроль за дотриманням наявних санкцій та запроваджувати нові, дієві санкції, які матимуть більш жорсткі та

далекосяжні економічні та політичні наслідки для росії.

Відповідно, міжнародна санкційна політика щодо росії повинна, по-перше, сприяти суттєвому скороченню економічних ресурсів, які росія використовує для підтримки війни в Україні. За експертними оцінками, потрібні санкційні заходи, які могли б забезпечити зниження експортних надходжень росії на 70–80 млрд. дол. США на рік порівняно із 2023 роком. Зокрема, скорочення доходів росії від експорту на приблизно 25 млрд. дол. США можливо досягнути шляхом контролю за дотриманням поточної граничної ціни на нафту; близько 25 млрд. дол. США – шляхом запровадження додаткових санкційних обмежень на азотні добрива, ЗПГ, нікель, трубопровідний газ, а також введення єдиного митного тарифу на російський експорт; 25 млрд. дол. США – шляхом зниження на 10 дол. США за барель граничних цін на нафту після того, як будуть гарантовано виконуватись поточні обмеження цін на нафту. По-друге, країнам санкційної коаліції слід запровадити експортні обмеження задля стримування експансіоністських та ревізійністських прагнень росії. Мова йде про створення багатосторонніх організацій, на кшталт КоКоМу (Координаційного комітету з багатостороннього експортного контролю), системні санкції, які зачіпатимуть критично важливі галузі російської економіки (енергетичну, фінансову, металургійну), заборону (із обмеженим затвердженням переліком винятків) діяльності західних компаній у росії або спільну діяльність з російським бізнесом, заборону надавати послуги російським компаніям/особам у критичних сферах (оборона, енергетика, фінанси), а також дієві заходи боротьби із російськими мережами поширення дезінформації та обходу санкцій.

Враховуючи, що Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, українське законодавство де-факто підлягає гармонізації із прийнятою у квітні 2024 р. Директивою

ЄС №2024/1226 «Визначення кримінальних правопорушень і покарань за порушення обмежувальних заходів Союзу (СОМ(2022)0684 – С9-0401/2022 – 2022/0398(COD))» [6], положення якої доцільно включити до національного законодавства з метою посилення відповідальності за порушення/обхід санкційних обмежень. Загроза суворого та невідворотного покарання може стримувати потенційних порушників, якщо на терезах можливі фінансові вигоди від обходу санкцій будуть меншими, ніж можливі негативні наслідки від таких протиправних дій.

Висновки. Системна та ефективна боротьба з агресором на санкційному фронті має надзвичайне

значення. Виходячи з цього, в якості ключових завдань санкційної політики України та країн-партнерів слід відзначити: конфіскацію заморожених російських активів за кордоном; визнання США росії державою-спонсором тероризму; посилення фінансових санкцій та обмежень на доступ до технологій; а також запровадження: додаткових персональних санкцій, нових санкцій проти російського експорту; ввізних мит на решту російського експорту, додаткових санкцій проти російських компаній; розширення вторинних санкцій; посилення контролю за дотриманням вже існуючих санкцій; не допущення обходу санкцій; вихід західного бізнесу з російського ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. МВФ прогнозує скорочення частки економіки рф у світовому ВВП до історичного мінімуму. URL: <https://espresso.tv/ekonomika-mvf-prognozue-skorochennya-chastki-ekonomiki-rf-u-svitovomu-vvp-do-istorichnogo-minimumu>
2. Краєв О. Санкції США проти рф: поточний огляд та перспективи: Аналітичне дослідження. 2023. 15 с. URL: http://prismua.org/wp-content/uploads/2023/08/US_sanctions.pdf
3. Міжнародні та українські персональні санкції проти російської агресії: динаміка, структура, відмінності: Дослідження 23 листопада 2023 р. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/mizhnarodni-ta-ukrayinski-personalni-sanktsiyi-proty-rosiyskoyi-ahresiyi-dynamika%2C-struktura%2C-vidminnosti/>
4. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>
5. Саприкін Д.В., Бохан А.В. Особливості санкційної політики держав та стратегії держав в умовах глобалізації. *Молодий вчений*. 2023. № 5 (117). С. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-32>
6. Седляр Ю. О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 412 с.
7. Система економічних санкцій ЄС щодо третіх країн. Економічні санкції у сучасному світовому господарстві: монографія / О. І. Шнирков, А.С.Філіпенко, Р. О. Заблоцька та ін.; за ред. О. І. Шниркова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. С. 113–125.
8. Фліссак К. Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Випуск 1 (17). С. 72–80. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/618/608>
9. Drezner D.W. Bargaining, Enforcement and Multilateral Sanctions: When Is Cooperation Counterproductive? *International Organization*. 2000. № 54 (1). P. 73–102. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/8525817.pdf>
10. European Sanctions Map. Online Project. URL: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>
11. Galtung J. On the Effects of International Economic Sanctions, With Examples from the Case of Rhodesia. *World Politics*. 1967. Vol. 19, Issue 3. P. 378–416. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/world-politics/article/abs/on-the-effects-of-international-economic-sanctions-with-examples-from-the-case-of-rhodesia/DDDF52DDBD2EBA7A16FADAEB2ADBB92>
12. Hufbauer G.C., Jeffrey J.J., Kimberly A. E., Oegg B. *Economic Sanctions Reconsidered*. 3rd ed., Expanded ed. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 2009. 233 p.
13. russia sanctions dashboard. URL: <https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard?fbclid=IwAR2PKBo3ek1XMzawKhU66LuBHSISs29Sld-cZmxOIuReEa6TV2DOHJX8ZfY>
14. Syropoulos C., Felbermayr G., Kirilakha A., Yalcin E., Yotov Y. V. The global sanctions Data Base-release 3: COVID-19, russia, and multilateral sanctions. *WIFO Working Papers*. 2022. 48 p. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/267717/1/1827897171.pdf>
15. 2024 the year to defund russia's war: The West Holds the Key. B4Ukraine. URL: https://b4ukraine.org/pdf/b4u_report_2024.pdf
16. 61-й випуск регулярного дайджесту про вплив виходу іноземних компаній на економіку рф: Підготовлено командою KSE Institute та членами Ради Директорів KSE за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»; 08.01.2023–04.02.2024. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/61-y-vipusk-regulyarnogo-dayzhestu-pro-vpliv-vihodu-inozemnih-kompaniy-na-ekonomiku-rf/>
17. Кукарцев О. Санкційна політика ЄС як засіб протидії російському імперіалізму. *Літопис Волині*. 2023. № 28. С. 256–260. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.37>

REFERENCES

1. MVF prohnozuie skorochennya chastky ekonomiky rf u svitovomu vvp do istorychnoho minimumu [The IMF predicts a reduction in the share of the russian economy in global GDP to a historic low]. URL: <https://espresso.tv/ekonomika-mvf-prognozue-skorochennya-chastki-ekonomiki-rf-u-svitovomu-vvp-do-istorichnogo-minimumu>
2. Kraiev O. (2023). Sanktsii SSHa proty rf: potochnyi ohliad ta perspektyvy: Analychne doslidzhennia [US sanctions against the russian federation: current overview and prospects: Analytical study]. 15 p. URL: http://prismua.org/wp-content/uploads/2023/08/US_sanctions.pdf
3. Mizhnarodni ta ukraiynski personalni sanktsii proty rosiiskoi ahresii: dynamika, struktura, vidminnosti: Doslidzhenia 23 lystopada 2023 r. [International and Ukrainian personal sanctions against russian aggression: dynamics, structure, findings 23 november 2023]. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/mizhnarodni-ta-ukrayinski-personalni-sanktsiyi-proty-rosiyskoyi-ahresiyi-dynamika%2C-struktura%2C-vidminnosti/>

- differences: Research November 23, 2023]. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/mizhnarodni-ta-ukrayinski-personalni-sanktsiyi-proty-rosiyskoyi-ahresiyi-dynamika%2C-struktura%2C-vidminnosti/>
4. Pro sanktsii: Zakon Ukrainy vid 14.08.2014 r. № 1644-VII (zi zminamy) [About sanctions: Law of Ukraine No. 1644-VII of August 14, 2014 (as amended)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>
  5. Saprykin D., Bokhan A. (2023). Osoblyvosti sanktsiinoi polityky derzhav ta stratehii derzhav v umovakh hlobalizatsii [Peculiarities of the sanctions policy of states and the strategy of states in the conditions of globalization]. *Molodyi vchenyi*. № 5 (117). P. 164–168. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-32>
  6. Sedliar Yu. (2013). Mizhnarodni sanktsii u svitovii politytsi: teoriia i praktyka: monohrafiia [International sanctions in world politics: theory and practice: monograph]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly.
  7. Systema ekonomichnykh sanktsii YeS shchodo tretikh krain. Ekonomichni sanktsii u suchasnomu svitovomu hospodarstvi: monohrafiia [The EU system of economic sanctions against third countries. Economic sanctions in the modern world economy: monograph] / O. I. Shnyrkov, A.S.Filipenko, R. O. Zablotska ta in.; za red. O. I. Shnyrkova. (2019). K.: VPTs “Kyivskiy universytet”.
  8. Flissak K. (2019). Ekonomichni sanktsii ta spetsyfika yikh pozytsionuvannia v suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh [Economic sanctions and the specifics of their positioning in modern international relations]. *Aktualni problemy pravoznavstva*. Vypusk 1 (17). P. 72–80. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/618/608>
  9. Drezner D.W. (2020). Bargaining, Enforcement and Multilateral Sanctions: When Is Cooperation Counterproductive? *International Organization*. № 54 (1). P. 73–102. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/8525817.pdf>
  10. European Sanctions Map. Online Project. URL: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>
  11. Galtung J. (1967). On the Effects of International Economic Sanctions, With Examples from the Case of Rhodesia. *World Politics*. Vol. 19, Issue 3. P. 378–416. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/world-politics/article/abs/on-the-effects-of-international-economic-sanctions-with-examples-from-the-case-of-rhodesia/DDDDFF52DDBD2EBA7A16FADAEB2ADBB92>
  12. Hufbauer G.C., Jeffrey J.J., Kimberly A. E., Oegg B. (2009). Economic Sanctions Reconsidered. 3rd ed., Expanded ed. Washington, DC: Peterson Institute for International Economics, 233 p.
  13. russia sanctions dashboard. URL: <https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard?fbclid=IwAR2PKBo3ek1XMzawKhU66LuBHSISs29Sld-cZmxOIuReEa6TV2DOHJX8ZfY>
  14. Syropoulos C., Felbermayr G., Kirilakha A., Yalcin E., Yotov Y. V. (2022). The global sanctions Data Base-release 3: COVID-19, russia, and multilateral sanctions. *WIFO Working Papers*. 48 p. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/267717/1/1827897171.pdf>
  15. 2024 the year to defund russia's war: The West Holds the Key. B4Ukraine. URL: https://b4ukraine.org/pdf/b4u_report_2024.pdf
  16. 61 vypusk rehuliarnoho daidzhestu pro vplyv vykhodu inozemnykh kompanii na ekonomiku rf: Pidhotovleno komandoiu KSE Institute ta chlenamy Rady Dyrektoriv KSE za pidtrymky Mizhnarodnoho fondu “Vidrodzhenia” [61st issue of the regular digest on the impact of foreign companies' exit on the russian economy: Prepared by the KSE Institute team and members of the KSE Board of Directors with the support of the International Renaissance Foundation]; 08.01.2023–04.02.2024. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/61-y-vipusk-regulyarnogo-daydzhestu-pro-vplyv-vihodu-inozemnih-kompaniy-na-ekonomiku-rf/>
  17. Kukartsev O. (2023) Sanktsiina polityka YeS yak zasib protydii rosiiskomu imperializmu [EU sanctions policy as a means of countering Russian imperialism]. *Litopys Volyni*. № 28. P. 256-260. DOI: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.37>

Стаття надійшла: 03.11.2024
Стаття прийнята: 27.11.2024
Стаття опублікована: 27.12.2024